

УДК 81'373.232.1 (=161.2)

ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРІЗВИЩ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТ.

Оксана ЧОРНОУС (Кропивницький, Україна)

e-mail: trollly@ukr.net

ЧОРНОУС Оксана. ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРІЗВИЩ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТ.

У статті розглянуто різні види систематизації українських прізвищ, зокрема перші типологічні проекти, які були розроблені дослідниками національного антропонімного фонду наприкінці ХІХ ст. та описані в етнографічних та історичних розвідках. Охарактеризовано кількісні та якісні показники типологій, описано їх спільні та відмінні риси, досліджено основоположені критерії розмежування прізвищ на групи.

Ключові слова: антропоніміка, прізвище, систематизація, типологія, принцип класифікації.

CHORNOUS Oksana. PRINCIPLES OF CLASSIFICATION OF SURNAMES IN THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY

The focus of this paper is on the various types of systematization which applies to Ukrainian surnames. Attention is first be turned to the typological projects that were developed as the result of research activities in the field of Ukrainian anthroponomastics at the end of the 19th century and were described in ethnographic and historical publications. The main focus is put on the principles which were used by the Ukrainian scholars A. Stepanych, M. Sumtsov, V. Yastrebov, K. Kakhnykevych, V. Okhrymovych and Polish historian J. Rolle to systematize the collected surnames. These publications were the first step towards a systematic undertaking in that field that's why many of them are lack of clear and informative classifications in its modern usage. However, the authors tried to divide surnames into groups according to the basic criterion or a combination of criteria (motive for the creation, features of the word-formation, semantics). The paper describes the main differences between typologies, gives advantages and disadvantages of these classifications. The following conclusions were made: 1) the first attempts to classify anthroponymic material were sporadic and belonged to historians, ethnographers, folklore historians, who didn't set out to analyze the family names from the point of view of linguistics, but to give only a general notion about Ukrainian surnames; 2) typological projects by M. Sumtsov, V. Okhrymovych, K. Kakhnykevych and J. Rolle, although not deprived of some mistakes and inaccuracies indicated by some academics, laid a solid foundation for further scientific studies of surnames, in particular in terms of their typology, and some of them served as a model for imitation; 3) the leading principle of the classification of surnames by types is the semantics of roots, although most authors also resorted to the word-formation characteristics of family names, and also characterized their motivational basis; 4) typological schemes were developed on the material of some regions.

Key words: anthroponomastics, surname, systematization, typology, principle of classification.

На сьогодні прізвища вважаються одним із найбільш докладно охарактеризованих класів онімної лексики не лише в українській, але й зарубіжній ономастиці. Це підтверджують численні студії із сучасної та історичної антропоніміки, у яких домінують словотвірна проблематика, питання етимологічного аналізу прізвищ, їх лексикографічне опрацювання тощо. Ономастична наука має також значні досягнення в царині типології прізвищ, адже опис і аналіз онімної лексики неможливі без певної класифікації, яка або невидимо присутня в ономастичній роботі як своєрідна платформа автора, або спеціально вводиться ним для чіткішого розмежування явищ [13, с. 148]. Описуючи основні орієнтири в ономастичних дослідженнях у праці «Les noms de personnes du Forez et confins (actuel département de la Loire) aux XIIe, XIIIe et XIVe siècles» (1961 р.), французький лінгвіст А. Валлет відзначав, що дослідники зазвичай ставлять за мету 1) класифікувати й розтлумачити антропоніми, 2) описати їх еволюцію [20, с. 13]. При цьому класифікація, навіть приблизна й посередня, є обов'язковою основою будь-якого дослідження. Двома десятиліттями пізніше, аналізуючи опубліковані в попередні роки у виданні *Revue internationale d'onomastique* наукові студії, професор етнології Університету Прованса К. Бромбергер підсумував, що вивчення власних імен людей фактично поєднується з гігантською класифікаційною роботою, хоча й ставить її під сумнів як єдине призначення ономастичних досліджень [19, с. 104].

Пошук оптимальних критеріїв класифікації прізвищ в українській антропоніміці має тривалу історію. На початкових етапах вивчення національного антропонімного фонду проекти систематизації спадкових іменувань пропонували М. Сумцов та В. Охримович, значний інтерес представляють також дослідження національних прізвищ І. Франка, А. Степовича, В. Ястребова, К. Кахникевича, І. Крип'якевича, М. Зубрицького, а також польського історика Й. Ролле, які в той чи той спосіб описали та диференціювали зібраний прізвищевий матеріал. У II половині ХХ ст. нові принципи систематизації прізвищ та оригінальні типологічні схеми пропонували Ю. Редько, М. Худаш, П. Чучка, Р. Керста та інші авторитетні лінгвісти, методологічні напрацювання яких надалі активно використовувалися плеядою молодих ономастів. Упродовж останніх десятиліть у дисертаційних роботах практично без змін використовуються вже усталені типологічні схеми, побудовані на основі лексико-семантичного та структурно-словотвірного критеріїв

(Ю. Бабій, Ю. Блажчук, Н. Булава, І. Єфименко, Ільченко, Л. Кравченко, Ю. Новикова, Р. Падалка, Н. Рувьова, Л. Яшук). У російській ономастиці теоретичні аспекти систематики прізвищ найчастіше пов'язують з іменами С. Роспонда, В. Никинова, А. Селіщева, О. Суперанської, А. Сулової, Б. Убенгауна, у білоруській антропоніміці загальне визнання здобули наукові студії видатного мовознавця, академіка М. Бірила. Сьогодні ґрунтовні напрацювання у теорії типологізації прізвищ дозволяють здійснити порівняльний аналіз таких класифікаційних проектів, зокрема визначити основні засади, на яких були побудовані різні типології, порівняти їх внутрішню структуру, оцінити повноту, тобто здатність охопити класифікацією всі одиниці прізвищевого фонду тощо. На наше переконання, дослідження такого плану є актуальним.

Ураховуючи той факт, що у вітчизняній антропоніміці від початку наукового дослідження прізвищевому матеріалу й дотепер було зроблено чимало спроб побудувати лаконічну, чітку, логічну типологію прізвищ, до того ж за різними критеріями (семантичним, словотвірним, мотиваційним, функціональним тощо), у нашій науковій розвідці обмежимося аналізом типологічних схем, які були запропоновані дослідниками наприкінці ХІХ ст. У зв'язку із цим доречно зауважити, що в цей хронологічний період родові назви українців чи не вперше стають об'єктами наукових студіювань, саме тому значна частина праць мають описовий характер і класифікацій прізвищ у сучасному розумінні не містять. При цьому в багатьох із них спостерігаємо цінні спостереження авторів щодо семантики твірних основ, словотвірних особливостей зафіксованих антропонімів, що часто супроводжуються уналежненням їх до тих чи тих груп. Такі два види систематизації широко відомі в законодавчій та правозастосовній діяльності як «облік» і «консолідація». Перший включає в себе збирання явищ, фіксування в логічній послідовності, а також створення систем їх нагромадження та пошуку, тоді як другий передбачає впорядкування шляхом зведення кількох близьких за змістом явищ, розташування матеріалу за певними формальними ознаками з усуненням протиріч, повторень.

З огляду на це, метою нашої роботи є дослідження різних видів систематизації українських прізвищ, зокрема кількісно-якісних показників виокремлених типологічних класів та критеріїв їх розмежування. Для реалізації поставленої мети вважаємо за необхідне виконати такі *завдання*: 1) окреслити в найзагальнішому вигляді основні підходи до класифікації прізвищ, сформовані в українській антропоніміці; 2) охарактеризувати типологічні схеми українських прізвищ, розроблені дослідниками наприкінці ХІХ ст., виявити їх спільні та відмінні риси; 3) зробити висновки щодо основних підходів до упорядкування прізвищевому матеріалу наприкінці ХІХ ст. *Об'єктом дослідження* є типології прізвищ, описані в етнографічних та лінгвістичних публікаціях наприкінці ХІХ ст. *Предмет дослідження* – критерії розмежування прізвищ за типами, їх кількісні та якісні показники.

У словнику ономастичної термінології антропонімну систему кваліфіковано як організовану певним чином сукупність антропонімів того чи того етносу у визначений хронологічний період [10, с. 35]. У її межах об'єднано низку підсистем, отримати уявлення про які дозволяє їх опис. Останній передбачає збирання інформації, яка характеризує різні властивості конкретної підсистеми: призначення, внутрішню структуру, властивості елементів, закони поведінки, зв'язок із зовнішнім середовищем тощо [6, с. 17]. Одним із перших під таким кутом на систему українських прізвищ подивився І. Франко у праці «Причинки до української ономастики», яка була опублікована у 1907 р. Учений переконливо обґрунтував «виняткову роль «прозвищ» у давніх часах, зокрема при визначенні типу родових відносин, а також права володіння певним майном, часткою дворища» [3, с. 94], простежив «безпосередній зв'язок ономастичних явищ з суспільно-економічними умовами життя людей» [3, с. 93], дав оцінку результатам систематизації прізвищ, окреслив словотвірні-структурні особливості аналізованих онімів. Закладені І. Франком підходи до дослідження прізвищ для багатьох українських ономастів стали своєрідним орієнтиром у розв'язанні низки проблемних питань, хоча деякі з них лишаються дискусійними. Прикладом можуть послугувати різні погляди вчених на принципи (критерії)

структурування українських прізвищ і як результат широкий асортимент зразків їх розподілу за групами.

Точність і якість опису визначаються відповідністю вимогам, що висувуються до дослідження. Аналізуючи вимоги побудови типологічної схеми, констатуємо, що розподіл об'єктів на класи або типи завжди реалізується не за будь-якою наявною ознакою, а лише найважливішою, яка визначає характер усіх інших ознак об'єктів, які класифікуються, і дає змогу установити для кожного класу або типу чітко визначене, постійне місце серед інших класів або типів [4, с. 59]. Тривале ґрунтовне вивчення прізвищ дало змогу дослідникам реконструювати складний процес виникнення і становлення цього класу онімів, простежити специфіку функціонування родових назв у різні хронологічні періоди, а також визначити низку загальних та специфічних, властивих лише прізвищам ознак на рівні етимології, структури тощо, що цілком очевидно спонукало дослідників брати за основу різні принципи для їх групування. Так, за основоположний критерій пропонувалися: 1) етимологічний, що вмотивовує першооснову прізвища (М. Бірила); 2) соціологічний, що встановлює співвідносність семантики прізвища з умовами його виникнення (Я. Бистронь); 3) історико-функціональний, що передбачає вивчення антропонімів з метою висвітлення їх генетичних спорідненостей із територією розповсюдження (С. Бевзенко, М. Демчук, В. Чичагов); 4) синхронно-діахронний, що відображає взаємозв'язок історично закріплених прізвищ і тих, що функціонують на момент мовлення (О. Добровольська, Ю. Карпенко, Р. Керста, Р. Осташ) [1, с. 33]; 5) словотворчий (С. Роспанд); 6) морфологічний (А. Шупук) [2, с. 75].

М. Торчинський, описуючи типологію онімного простору, основними критеріями структурування, які забезпечать комплексну характеристику будь-якої пропріальної одиниці, вважає денотатно-характеристичний, етимолого-словотвірний та функціональний [14, с. 9–10]. Дослідник підтримує також твердження, що типологія зумовлена тими завданнями, які ставить перед собою розробник, оскільки ареальне та регіональне дослідження вимагають застосування різних принципів. Наприклад, регіональне вивчення антропонімів доцільно провадити на основі хронологічного, а також словотвірного і лексико-семантичного принципів [8, с. 99].

Сьогодні дослідники регіональних антропонімних систем мають можливість провадити дослідження на високому науковому рівні, послуговуючись апробованим комплексом методів вивчення пропріатів, ґрунтовно розробленою теорією, терміносистемою, однак наприкінці ХІХ ст. перші наукові студії з антропоніміки мали здебільшого описовий характер, тож про принципи впорядкування матеріалу можна говорити лише відносно.

До таких належить «Заметка о происхождении и склонении малорусских фамилий» (1882 р.) історика-славіста А. Степовича. У публікації роз'яснено становлення деяких відіменних прізвищ та прізвищ, мотивованих назвами роду занять батька, окреслено продуктивні форманти, звернуто увагу на популярність тих чи тих способів творення прізвищ та їх визначальний характер для української антропонімії: «Это характерное прозвище (на ко, въ частности на енко») особенно любимо малоруссами и составляет ихъ национальную особенность» [11, с. 3]. У роботі А. Степановича вперше була висунута гіпотеза щодо генезису суфікса -енко [16, с. 22]. Ці факти свідчать про те, що дослідник зосереджував наукові пошуки здебільшого навколо словотвірних особливостей пропріатів, мотиваційного підґрунтя їх виникнення.

Одним із перших відносно чітку та логічну типологію «фамильныхъ прозваній» запропонував український фольклорист М. Сумцов у статті «Малорусскія фамильныя прозванія» (1885 р.). Характеризуючи тогочасні прізвища, дослідник відзначав, що «фамильныя прозвища весьма разнообразны по окончаніямъ и внутреннему значенію» [12, с. 218], що спонукало до більш докладного опису саме дериваційних особливостей спадкових назв та вивчення семантики прізвищевих основ. Щодо першого аспекту, то якої-небудь класифікації автор не подає, обмежуючись суто переліком формантів, зокрема найбільш продуктивних суфіксів, якими оформлювалися спадкові наймення. За семантикою твірних основ і частково за мотивами іменування М. Сумцов виокремив одинадцять груп прізвищ, які зберегли в основах: 1) особові імена батьків (батька або матері) або особові імена діда, прадіда через батька; 2) назви місця проживання (місцевості); 3) лексеми, що

вказують на особливості зовнішності або характеру; 4) назви ремесел; 5) числівники; 6) назви звірів; 7) назви рослин; 8) найменування страв та предметів домашнього вжитку; 9) лексеми, які свідчать про почуття гумору номінатора; 10) назви історичних подій або явищ; 11) іншомовні лексеми [12, с. 219–228]. Застосування мотиваційного критерію деякою мірою порушило вимоги до побудови класифікації, однак дозволило досліднику описати найбільш колоритні категорії українських прізвищ (гумористичні утворення на кшталт *Заплюсвичка, Плакса, Палій* тощо, творення яких пов'язано з якимись обставинами, ситуацією) Кожну з груп учений у певний спосіб маркував за кількісно-якісними параметрами, використовуючи описові конструкції на кшталт «самый обширный отдеѣль фамильныхъ прозвищъ...», «весьма обширную группу прозвищъ фамильныхъ составляютъ...», «Къ числу весьма характерныхъ фамильныхъ прозваній и въ добавокъ весьма многочисленныхъ принадлежатъ ...», «весьма распространены...», «особнякомъ стоятъ фамильныя прозвища...», «...не принадлежатъ къ числу распространенныхъ», «изрѣдка попадаются...».

Спроба М. Сумцова структурувати прізвищевий матеріал була сприйнята загалом схвально, хоча вченому все-таки не вдалося повністю уникнути недоліків. Так, І. Франко у найвідомішій праці з української антропонімики «Причини до української ономастики» (1907 р.) відзначив, що схема поділу прізвищ на одинадцять груп за лексико-семантичним критерієм М. Сумцова може зазнати істотних кількісно-якісних змін, оскільки вона «не вичерпує всіх можливих груп українських прозвищ» [15, с. 397], залишає простір для структурно-словотвірної характеристики онімів. За спостереженням І. Франка, докладнішого аналізу потребує група відіменних утворень, до того ж, у роботі відсутня інформація щодо джерельної бази дослідження та способів збирання фактичного матеріалу, які б дозволили зробити надійні висновки щодо ареалу поширення певних типів антропонімів тощо.

Напрацювання М. Сумцова послугували орієнтиром для подальших регіональних досліджень антропонімів. Так, у 1893 р. був опублікований етнографічний нарис «Малорусскія прозвища Херсонской губерні» знаного збирача та знавця фольклору В. Ястребова. Рецензуючи його, академік А. Кримський відзначив чимало здобутків автора (багатство матеріалу обсягом 400 одиниць, точність відомостей щодо походження деяких антропонімів), а також схарактеризував методологічну основу нарису. На його думку, робота є чудовим доповненням до статей М. Сумцова: «Г. Ястребовъ всецѣло опирается на эти статьи въ своихъ толкованіяхъ, въ способахъ и даже порядкѣ обработки матеріала...» [7, с. 162]. У більшості випадків історію виникнення прізвищ, їх мотиваційне підґрунтя автор реконструює на основі інформації від носіїв [17].

На теренах сучасної Західної України градацію прізвищ за семантикою основ здійснив громадський діяч, публіцист, журналіст і письменник К. Кахникевич у дописі «Імена і прозвища та їх походжене» (1891), написаному для суспільно-культурного щоденника «Народна часопись», що виходив як додаток до «Газети Львівської». У статті подані міркування щодо походження та словотвірної специфіки прізвищ на -ичья типу *Щепановичь, Виталовичь*, потрактовані автором як похідні утворення від імені батька, найімовірніше поляків за національністю, а також наведено приклади родових іменувань, в основі яких були «руски імена що служили заразомъ и за прозвища зъ додаткомъ до нихъ достоинства особы» [5]. Окрім відіменних утворень, дослідник за лексико-семантичним критерієм розмежує прізвища на похідні від: 1) назв професій та роду занять; 2) назв зовнішності та особливих прикмет; 3) назв тварин; 4) назв рослин; 5) найменування страв (продуктів харчування); 6) числівників; 7) назв місцевості. Описуючи кожна з груп, дослідник наводить аналогічні приклади з прізвищевого фонду поляків, німців, французів, євреїв, щодо деяких онімів коментує словотвірну специфіку. Такий порівняльний аналіз дає змогу виявити спільні та відмінні риси в антропонімії різних народів, які часто проживали разом на тій самій території. Градація, на переконання самого К. Кахникевича, не є повною через обмеження газетної статті в обсязі, зокрема фактично поза увагою лишилися прізвища, мотивовані іменами батька і матері, не розглянуто також деякі випадки заміни, спотворення прізвищ тощо. Наявні типологічні засади доповнені висновками автора про те, що «Колибъ

такъ можна всѣ прозвища въ якомъ народѣ докладно розслѣдити, то роз'яснилось бы не одно цѣкаве и важне пытанє; показалось бы, якъ розсѣдались люде на земли, зъ водки они прийшли и зъ якого походили племена, народу, роду и родинь» [5].

Порівнюючи дві означені вищі класифікаційні схеми відзначаємо значну їх подібність: обидва дослідники обрали за основу розподілу прізвищ за групами семантику слів, які є твірними основами зафіксованих спадкових іменувань, тому значна кількість груп в обох класифікаціях збігається. Водночас у типології К. Кахникевича відсутні ті групи, які М. Сумцов виокремив за мотиваційним принципом (жартівливі прізвища та прізвища, які постали в результаті якогось випадку).

На відміну від своїх попередників, В. Охримович створив власну класифікацію «сільських прізвищ», ураховуючи те, чиє ім'я було успадковано. У такий спосіб учений прагнув спростувати хибне уявлення про те, що спадкування прізвища від батька є єдино можливим варіантом. При цьому автор чітко окреслює, що в антропонімній системі Верховини сформувалося дві окремі підсистеми – «прізвища урядові» (офіційні, записані в метричних книгах) і «прізвища сільські» (неофіційні, але спадкові іменування), що відрізняються історією виникнення, призначенням тощо. Фонд сільських прізвищ диференційовано на п'ять груп (систем за термінологією В. Охримовича), кожна з яких структурована підгрупами: 1) система матерня, у межах якої виокремлено утворення від хресного імені матері, прізвища матері або від імені батька через посередництво матері; 2) система родова (за найстаршим членом роду, а саме ім'ям діда або баби), що поділяється на матріархальну, патріархальну мішану; 3) система батьківська (за хресним іменем або прізвищем батька); 4) система ґрунтова (за іменем тієї особи, на ґрунті якої живе і господарює); 5) система індивідуальна [9, с. 304–306]. Остання категорія репрезентована лише схематично, до неї уналежнено різноманітні спадкові назви відапелятивного та відтопонімного походження: оніми, мотивовані рисами зовнішності, характеру, місця проживання, ремесла. На думку М. Худаша, «з українських авторів В. Охримович перший запропонував чітку і своєрідну класифікацію українських особових назв прізвищевого типу» [16, с. 26].

Порівнюючи класифікаційні схеми М. Сумцова, К. Кахникевича і В. Охримовича, можемо зробити висновок про те, що кожен із розробників вдався до деталізації одного із двох класів родових антропонімів: М. Сумцов та К. Кахникевич зробили акцент на прізвищах неантропонімного походження, тоді як В. Охримович окремими категоріями репрезентував відіменні прізвища (пункти 1-4), узагальнивши в єдину групу всі інші оніми (відтопонімні, відапелятивні утворення). Доречно також зауважити, що схеми М. Сумцова та К. Кахневича є прикладами простого поділу (увесь обсяг матеріалу поділено за певною основою на супідрядні види), тоді як В. Охримович упорядковував прізвищевий матеріал у струнку систему за класами, кожен з яких посів чітко визначене місце щодо інших (поділ на типи, підтипи).

Окремі фрагменти родових назв висвітлено в публікації польського історика Й. Ролле «Powstanie nazwisk rodowych u ludu maioruskiego. Sylwetka heraldyczno-etnograficzna» (1889 р.). Наукова розвідка побудована за хронологічним принципом, який М. Худаш кваліфікував як «цілком хибну спробу її автора періодизувати українську історичну антропонімію, виходячи з окремих етапів національно-визвольної боротьби українського народу» [16, с. 24]. Матеріалом для семантичного та структурного аналізу послуговували власні назви українців, які функціонували поряд з іменем особи й з плином часу передавалися нащадкам, набуваючи ознак прізвищ. Початок наукової розвідки присвячено відіменним утворенням, у яких репрезентовано ім'я господаря. Ученим спостережено, що на певних етапах найпоширенішими іменами в основах були особові наймення Iwan, Piotr, Stań, Nawryjo, Vazyli, Oronas, прізвища часто оформлювалися різними формантами (-icz, -ko, -enia, -enko, -uk, -uw, -ski) [18, с. 353]. Спадкові назви, похідні від апелятивів, згруповано за лексичним значенням антропооснов: 1) прізвища похідні від назв ремесел або професій; 2) прізвища, мотивовані назвами рослинного світу; 3) прізвища, мотивовані назвами тварин; 4) прізвища, похідні від назв харчових продуктів і частин тіла, зокрема прізвища-композиції; 5) прізвища, мотивовані назвами атмосферних явищ; 6) прізвища, похідні від назв

сільськогосподарських, бойових та господарських інструментів; 7) прізвища, мотивовані назвами одягу, зокрема прізвища-композиції; 8) певні якості або вади, соціальне становище, риси зовнішності [18, с. 354–356]. Укладену Й. Ролле схему в частині відапелятивних утворень можна вважати повнішою, адже дослідник описав групи прізвища, які раніше не виокремлювалися українськими науковцями, наприклад, українські прізвища, мотивовані анатомічними назвами, назвами професійного інструментарію, назвами соціального становища. Водночас відомі утворення розглянуті доволі обмежено. Чимало положень, висловлених автором, вважаються сьогодні спірними й вартими нового наукового погляду, однак розвідка Й. Ролле, на нашу думку, заслуговує на увагу з огляду на предмет нашого дослідження.

Підбиваючи підсумки щодо роботи дослідників у напрямку систематики українських прізвищ наприкінці ХІХ ст., вважаємо за необхідне зазначити такі спостережені факти: 1) перші спроби класифікувати зібраний антропонімний матеріал були спорадичними й належали здебільшого етнографам, фольклористам, історикам, які найчастіше у своїх розвідках намагалися не стільки проаналізувати прізвища українців із позицій лінгвістики, скільки «дати про них читачеві лише загальне поняття, як явище етнографічне» [16, с. 22]; 2) типологічні проекти М. Сумцова, В. Охримовича, К. Кахнікевича і Й. Ролле хоча й не позбавлені певних помилок та неточностей, на які вказуватимуть їхні сучасники (І. Франко) і наступники (М. Худаш), заклали міцне підґрунтя для подальших наукових студій прізвищ, зокрема в аспекті їх типологізації, а деякі з них послуговували своєрідним зразком для наслідування; 3) провідним принципом розподілу прізвищ на типи є семантика твірних основ, хоча більшість авторів вдавалися також до словотвірної характеристики окремих родових назв, а також характеризували мотиваційне підґрунтя; 4) типологічні схеми розроблялися на антропонімному матеріалі окремих регіонів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабій Ю. Б. Прізвища сучасної Середньої Наддніпряни : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / Бабій Юлія Борисівна. – Одеса, 2007. – 242 с.
2. Булава Н. Ю. Принцип семантичної класифікації прізвищ / Н. Ю. Булава // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика. – Херсон : ХДУ, 2006. – Вип. 4. – С. 75–78.
3. Бучко Д. Іван Франко – основоположник української антропоніміки / Д. Бучко // Іван Франко: дух, наука, думка, воля : [матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка]. – Львів, 2010. – Т. 2. – С. 85–96.
4. Жеребкін В. Є. Логіка : підруч. / В. Є. Жеребкін. – 9-те вид., стер. – К. : Т-во “Знання”, 2006. – 255 с.
5. К. (Кахнікевич К.) Імена і прозвища та їх походження / К. Кахнікевич // Народна часопись. – 1891. – № 95–96.
6. Коваленко І. І. Вступ до системного аналізу : навч. посіб. / І. І. Коваленко, П. І. Бідюк, О. П. Гожий. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – 148 с.
7. Крымский А. Ю. [рец. на публ.]. Малорусские прозвища Херсонской губернии. Этнографический очерк В. Ястребова (Отгис из «Новороссийского календаря»). Одесса, 1893. Стр. 17 / А. Крымский // Этнографическое обозрение. – 1894. – № 1. – С. 162–163.
8. Купач Т. Г. Методика географо-топонімичного аналізу території України (на прикладі ойконімів) : дис. ... канд. географічних наук : 11.00.11 / Т. Г. Купач. – К., 2008. – 193 с.
9. Охримович В. Знадоба до пізнання народних звичаїв і поглядів правних. Розділ 1. Про сільські прізвища / В. Охримович // Життя і слово. – Львів, 1895. – Т. 3. – С. 302–307.
10. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Наука, 1988. – 192 с.
11. Степович А. Замѣтка о происхождении и склонении малорусскихъ фамилий / А. Степович // Филологическія записки. – Воронеж, 1882. – С. 1–7.
12. Сумцов Н. Ф. Малорусскія фамильнныя прозванія / Н. Ф. Сумцов // Киевская старина. – К., 1885. – Т. ХІ. – № 2. – С. 214–228.
13. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 366 с.
14. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Ч. II. Функціонування власних назв : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 394 с.
15. Франко І. Причинки до української ономастики / І. Франко // Іван Франко: збір. тв. У В 50 т. – К., 1982. – Т. 36. – С. 391–427.
16. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / М. Л. Худаш. – К. : Наук. думка, 1977. – 236 с.
17. Ястребов В. Малорусские прозвища Херсонской губернии. Этнографический очерк. / В. Ястребов. – Одесса, 1893.
18. Antoni J. (Rolle A.) Powstawanie nazwisk rodowych u ludu maioruskiego. Sylwetka heraldyczno-etnograficzna / J. Antoni // Sylwetki historyczne. Serya VIII. – Krakow : Druk Wi. L. Anezyca i Spyiki, 1892. – S. 345–404.

19. Bromberger C. Pour une analyse anthropologique des noms de personnes. / C. Bromberger // *Langages*. – 1982. – 16 année, № 66. Le Nom Propre. – pp. 103–124.

20. Vallet A. Les noms de personnes du Forez et confins aux XIIe, XIIIe et XIVe siècles / A. Vallet // Publications de l'Institut de Linguistique Romane de Lyon. – 1961. – Vol. 18, Sociétés d'édition «Les Belles Lettres». – 35 p.

REFERENCES

1. Babii, Yu. (2007). *Prizvyshcha suchasnoi Serednoi Naddnyprianshchyny: dysert.kand.nauk.* [Surnames of Modern Middle Naddnyprianshchyna: PhD thesis]. Mykolaiv.

2. Bulava, N. Yu. (2006). *Pryntsyp semantichnoi klasyfikatsii prizvyshch.* [Principle of the Semantic Classification of Surnames]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu, seriia: Lihvistyka.*

3. Buchko, D. (2010). *Ivan Franko – osnovopolozhnyk ukraïnskoi antroponimiky // Ivan Franko: dukh, nauka, dumka, volia.* [Ivan Franko is the Founder of Ukrainian Anthroponomastics // Ivan Franko: spirit, science, thought, will power].

4. Zherebkin, V. Ye. (2006). *Lohika [Logics] (9-te vyd., ster.).* Kyiv: Znannia.

5. Kakhnykevych, K. (1891). *Imena i prozvyshcha ta yikh pokhodzhenie // Narodna chasopys.* [Names and Nicknames and Their Origin // Folk Journal].

6. Kovalenko, I. I., Bidiuk, P. I., & Hozhyi, O. P. (2004). *Vstup do systemnoho analizu [Introduction to System Analysis].* Mykolaiv : MDHU im. Petra Mohyly.

7. Krymskij, A. Ju. (1894). *Retsenziia na publikatsiiu: Malorusskie prozvyshha Hersonskoj gubernii. Jetnograficheskij ocherk V. Jastrebova.* Odessa, 1893. Str. 17 [Review of the publication: Malorussian Nicknames of the Kherson Region. Ethnographic Essay by V. Yastrebova. Odessa, 1893. p. 17]. *Jetnograficheskoe obozrenie.*

8. Kupach, T. H. (2008). *Metodyka heohrafo-toponimichnoho analizu terytorii Ukrainy (na prykladi oikonimiv): dysert.kand.nauk.* [Methods geotoponymic of the analysis of the territory of the Ukraine (for example place-names): PhD thesis]. Kyiv.

9. Okhrymovych, V. (1895). *Znadoby do piznannia narodnykh zvychaiv i pohliadiv pravnykh. Rozdil 1. Pro silski prizvyshcha / Zhyttie i slovo.* [Need for Study of Folk Customs and Legal Views. Chapter 1. About Village Names // Life and word].

10. Podol'skaja, N. V. (1988). *Slovar' russkoj onomasticheskoi terminologii [Dictionary of Russian Onomastic Terminology].* Moscow: Nauka.

11. Stepovich, A. (1882). *Zametka o proishozhdenii i sklonenii malorusskikh familij // Philologicheskie Zapiski.* [Note on the Origin and Declination of the Malorussian Surnames // Philological Proceedings].

12. Sumcov, N. F. (1885). *Malorusskija famil'nyja prozvanija // Kievskaja starina [Malorussian Family Names // KievAntiquity].*

13. Superanskaja, A. V. (1973). *Obszhaja teorija imeni sobstvennogo [General Theory of Proper Name].* Moskva : Nauka.

14. Torchynskyi, M. M. (2009). *Struktura onimnoho prostoru ukraïnskoi movy. Chastyna II. Funktsionuvannia vlasnykh nazv [The Structure of the Onymic Space of the Ukrainian Language. Part II. Functioning of Proper Names].* Khmelnytskyi : KhNU.

15. Franko, I. (1982). *Prychynky do ukraïnskoi onomastyky. V Ivan Franko: zibr. tv. V 50 t.* [Addition to the Ukrainian Onomastics. In Ivan Franko: collection of works in 50 vol.]. Kyiv.

16. Khudash, M. L. (1977). *Z istorii ukraïnskoi antroponimii [From the History of Ukrainian Anthroponymy].* Kyiv : Nauk. dumka.

17. Jastrebov, V. (1893). *Malorusskie prozvyshha Hersonskoj gubernii. Jetnograficheskij ocherk [Malorussian Nicknames of Kherson Region. Ethnographic Essay].* Odessa.

18. Antoni, J. (1892). *Powstawanie nazwisk rodowych u ludu maïoruskiego. Sylwetka heraldyczno-etnograficzna. Sylwetki historyczne.*

19. Bromberger, C. (1982). *Pour une analyse anthropologique des noms de personnes.* *Langages.*

20. Vallet, A. (1961). *Les noms de personnes du Forez et confins aux XIIe, XIIIe et XIVe siècles.* Publications de l'Institut de Linguistique Romane de Lyon.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Чорноус – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філософських та гуманітарних дисциплін ПВНЗ «Кропивницький інститут державного та муніципального управління».

Наукові інтереси: актуальні питання регіональної ономастики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Oksana Chornous – Candidate of Philological Science, Assistant Professor, Head of Philosophy and Humanities Department at Kropyvnytskyi Institute of State and Municipal Governance.

Scientific interests: relevant issues of regional onomastics.